

Η Ελιά (*Olea europaea*) ανήκει στην οικογένεια Ελαιίδες (*Oleaceae*). Το γένος περιλαμβάνει γύρω στα 20 είδη με ευρεία εξάπλωση σε εύκρατες και τροπικές περιοχές και περιλαμβάνει φυτά, τα οποία καλλιεργούνται για την παραγωγή λαδιού.

Περιγραφή

Είναι αειθαλής, μακρόβιος θάμνος ή μικρό δέντρο ύψους 2 - 10 (-15) m, με ανοικτή κόμη, αργυρότεφο φλοιό και σκουρότεφο ξηρόφλοιο. Τα φύλλα είναι κατ' εναλλαγή, απλά, δερματώδη, στενά ελλειπσοειδή, 1 - 6 X 0,5-1,5 cm, λειόχειλα πράσινα στην πάνω επιφάνεια και αργυροπράσινα στην κάτω, με μίσχο μήκους 3-7mm. Τα άνθη φέρονται σε μασχαλιαίους βότρες, πολύ μικρά λευκοπράσινα, με δύο στήμονες. Ανθίζει από τον Απρίλιο μέχρι τον Ιούνιο. Ο καρπός είναι σαρκώδης, επιμήκης-ωοειδής δρύπη, με ιώδες μαύρο χρώμα (κατά την πλήρη ωρίμανση), ελαιώδες περικάρπιο και λιθώδες σπέρμα. Ωριμάζει από τα τέλη Οκτωβρίου μέχρι τον Ιανουάριο.

Εξάπλωση - Ενδιαίτημα

Ιθαγενές είδος της Κύπρου που σε άγρια μορφή, το συναντούμε σε πολλές δασικές περιοχές όπως στον Ακάμα, τα Δάση Πάφου, Τροόδους και Λεμεσού, στην οροσειρά του Πενταδάκτυλου και την Καρπασία κ.α. Αποτελεί το χαρακτηριστικό είδος του τύπου οικοτόπων 9320 (Δάση Ελιάς και Χαρουπιάς). Ευδοκίμει στην υψομετρική ζώνη 0 - 1000 m. Καλλιεργούμενη την βρίσκουμε σχεδόν σε όλες τις περιοχές του νησιού μας, σε υψόμετρο μέχρι τα 700 m. Την συναντούμε επίσης ως ιθαγενές, στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο.

Προστασία και Διαχείριση

Αποτελεί το βασικό συστατικό στοιχείο του τύπου οικοτόπου 9320: *Δάση Ελιάς και Χαρουπιάς*, της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στον τόπο μας τη βρίσκουμε σε μεγάλες συστάδες. Σημαντικό μέρος των εκτάσεων, που καλύπτει ο οικοτόπος στο νησί μας, έχει συμπεριληφθεί στο Δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» και η Κύπρος έχει υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα διαχειριστικά και άλλα μέτρα για να τον διατηρεί σε ικανοποιητική κατάσταση.

Στον τόπο μας υπάρχουν επίσης πολλά αιωνόβια δέντρα ελιάς μεγάλων διαστάσεων και ηλικίας όπως η ελιά στον Ξυλιάτο με περιφέρεια κορμού 12,80m και ηλικία 800 χρόνων, η ελιά των Αγγλισίδων με περιφέρεια κορμού 10,35m και ηλικία 800 χρόνων, η ελιά στην Αυδήμου με περιφέρεια κορμού 8,70m και ηλικία 700 χρόνων καθώς και η ελιά της Ζώγιας στο Στρουμπί με περιφέρεια κορμού 4,95m και ηλικία 500 χρόνων.

Σε πολλές περιοχές του νησιού μας υπάρχουν επίσης ομάδες με αιωνόβια δέντρα, οι ονομαζόμενες Φραγκοελιές, όπως στην Ανώγυρα (43 ελιές), στη Γερμασόγεια (18 ελιές) και στα Πάνω Λεύκαρα (18 ελιές).

Πολλά από τα προαναφερθέντα δέντρα και ομάδες δέντρων έχουν κηρυχθεί προστατευόμενα, σύμφωνα με τον «Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμο, Διάταγμα Προστασίας Δέντρων», δυνάμει του άρθρου 39 (1). Τα εν λόγω δέντρα συντηρούνται και προστατεύονται από το Τμήμα Δασών.

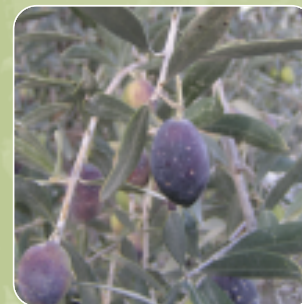
Ιστορικά στοιχεία

Η ελιά είναι γνωστή από την αρχαιότητα και πιθανότατα προέρχεται από το χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Σύμφωνα με τη μυθολογία, την ελιά έφερε στους Έλληνες η θεά Αθηνά, η οποία δίδαξε και την καλλιέργειά της, μετά το χαρακτηριστικό γνωστό επεισόδιο της φιλονικίας της με τον Ποσειδώνα για το όνομα της πόλης της Αθήνας. Οι Έλληνες ήταν ο πρώτος λαός που καλλιεργήσε την ελιά στον ευρωπαϊκό μεσογειακό χώρο. Η ελιά ήταν σύμβολο της νίκης και της ειρήνης. Η ελιά είναι από τα πιο δημοφιλή δέντρα και αναφέρεται σε πολλά αρχαία κείμενα και είναι στενά συνδεδεμένη με την ιστορία της ανθρωπότητας και ιδιαίτερα της Μεσογείου.

Αναφορά στην ελιά γίνεται και στην Παλαιά Διαθήκη. Μετά τον Κατακλυσμό, ο Νώε έστειλε ένα περιστέρι για να του φέρει ενδείξεις για την υποχώρηση των νερών και το περιστέρι επέστρεψε κρατώντας ένα κλαδί ελιάς στο ράμφος του, σημάδι ότι ο θυμός του Θεού καταλάγισε και τα νερά υποχώρησαν. Οι Ρωμαίοι επίσης τιμούσαν την ελιά και την ονόμαζαν «δέντρο της Μινέρβας», που ήταν η αντίστοιχη ρωμαϊκή ονομασία της θεάς Αθηνάς. Τόσο οι Ρωμαίοι όσο και οι Έλληνες θεωρούσαν την ελιά ως σύμβολο σοφίας και επειδή η επιλογή της ειρήνης από τον πόλεμο ήταν αποτέλεσμα σοφών αποφάσεων, η ελιά συμβόλιζε αλληγορικά την ειρήνη. Οι πρεσβευτές και των δύο αυτών λαών, όταν πήγαιναν να διαπραγματευθούν για την ειρήνη, κρατούσαν πάντα στα χέρια τους συμβολικά ένα κλαδί ελιάς. Στις μέρες μας η ελιά στολίζει τη σημαία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών συμβολίζοντας την ιδέα της ίδρυσής του, ενώ απεικονίζεται και στη σημαία του κυπριακού κράτους.

Χρήση ως καλλωπιστικό φυτό

Είναι ένα από τα πιο γνωστά καλλωπιστικά ιθαγενή είδη. Στην αρχιτεκτονική τοπίου αποτελεί φυτό που μπορεί να δώσει εύκολες και εντυπωσιακές λύσεις, λόγω της ισχυρής του βλάστησης και της αντοχής του στην ξηρασία. Οι ζωηροί βλαστοί, που διαθέτει, και το σκληρό φύλλωμα του επιτρέπουν με κατάλληλο κλάδεμα, τη διαμόρφωσή του σε αρκετά σχήματα, δημιουργώντας επιβλητικές εικόνες μέσα σε γρασίδια, πάρκα ή κήπους. Ο μόνος περιοριστικός παράγοντας για χρήση κοντά σε κατοικημένες περιοχές είναι η πιθανότητα πρόκλησης αλλεργίας στον άνθρωπο κατά την περίοδο της ανθοφορίας. Η χρήση της ελιάς συστήνεται επίσης στην αρχιτεκτονική εκκλησιών, ιερών και αρχαιολογικών χώρων, αλλά και ως μεμονωμένο δέντρο στον κήπο μας, καθώς και σε κυκλοφοριακούς κόμβους.

Το ξύλο της χρησιμοποιείται στην επιπλοποιία γιατί είναι σκληρό, συμπαγές και ευκατέργαστο (ή ευκολόχρηστο). Με το ξύλο της ελιάς κατασκευάζονται έπιπλα και διάφορα μικρά κομψοτεχνήματα, ενώ αποτελεί καλής ποιότητας καυσόξυλο.

Πολλαπλασιάζεται με σπόρο και μοσχεύματα και διατίθεται στο κοινό από τα φυτώρια του Τμήματος Γεωργίας, καθώς και από σχεδόν όλα τα ιδιωτικά φυτώρια.

Άλλες χρήσεις

Χρήσιμα μέρη της ελιάς είναι τα φύλλα, ο φλοιός του κορμού της, ο καρπός και το λιπαρό λάδι του, το ελαιόλαδο. Από τα φύλλα και το φλοιό του κορμού παρασκευάζεται αφέψημα για την καταπολέμηση κάποιων παθήσεων. Έχει επίσης αντισηπτικές ιδιότητες και χρησιμοποιείται για τον καθαρισμό πληγών. Τα φύλλα της ακόμα, λόγω της περιεκτικότητάς τους σε τανίνη και γαλλικό οξύ, χρησιμοποιούνται και στη βυρσοδεψία.

Οι καρποί της, οι ελιές, είναι ωφέλιμες και θρεπτικές. Χρησιμοποιούνται στη μαγειρική ως πράσινες ή μαύρες όταν ωριμάσουν και τρώγονται επεξεργασμένες με διάφορους τρόπους (π.χ. τσακκιστές, κουμνιαστές, κολυμπάτες, ξυδάτες κ.λπ.). Ακόμα και ορισμένα πουλιά όπως οι τσίχλες, βρίσκουν στον καρπό της ελιάς μια εξαιρετική τροφή. Το ελαιόλαδο είναι ένα θαυμάσιο φυτικό λάδι που μπορούμε άνετα να το χρησιμοποιήσουμε στη διατροφή μας, αντικαθιστώντας πολλά άλλα βλαβερά για τον οργανισμό λιπαρά λάδια. Η διαδικασία εξαγωγής του ήταν γνωστή στον άνθρωπο από τα παλιά χρόνια. Αποτελεί σύμβολο της αγνότητας και της καθαρότητας και χρησιμοποιείται στη διατροφή του ανθρώπου, στη σαπωνοποιία, στις καθημερινές ανάγκες του ανθρώπου ως φωτιστικό αλλά και ως θεραπευτικό για τις παθήσεις του συκωτιού και της χολής, καθώς και για την επάλειψη του σώματος ως μυοχαλαρωτικό. Το ελαιόλαδο χρησιμοποιείται στο άναμμα των καντηλιών και αποτελεί το κυρίαρχο συστατικό για την παρασκευή του Αγίου Μύρου.

Αξίζει, λοιπόν, στην ελιά να της δώσουμε τη θέση της στο περιβάλλον, που ζούμε, τόσο ως μεμονωμένο δέντρο ή ομάδα δέντρων όσο και ως καλλιεργούμενη. Είναι καθήκον μας να την προστατεύσουμε και να την διατηρήσουμε στα φυσικά της ενδιαιτήματα αλλά και στα γεωργικά μας τοπία, για να την χαίρονται και να απολαμβάνουν τα αγαθά της και οι μελλοντικές γενιές.

Γ.Τ.Π. 403/2011-10.000

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Εκτύπωση: Τυπογραφείο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Τυπώθηκε σε ανακυκλωμένο χαρτί

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ 2012

Ελιά

Olea europaea L.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ
www.moa.gov.cy/forest